

Психолого-педагогічне забезпечення розвитку здорової дитини в умовах ЗДО. Сенсорний розвиток.

*Байєр Ольга Миколаївна
кандидат психологічних наук,
доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти
КЗ «ЗОІППО» ЗОР*

ЗДОРОВІ ДІТИ

ЗДОРОВА НАЦІЯ!

Питання для вивчення.

- БКДО про здорову дитину.
- Дефініції проблеми
- Завдання фізичного розвитку та оздоровлення дитини раннього віку.
- Сенсомоторний розвиток дитини.
- Дитина в здоров'язбережувальному та сенсомоторному освітньому просторі ЗДО.

Освітня лінія БКДО «Особистість дитини» передбачає:

- формування позитивного образу «Я», створення бази особистісної культури дитини, її активної життєдіяльності;
- виховання в дитини позитивного ставлення до своєї зовнішності, формування основних фізичних якостей, рухових умінь, культурно-гігієнічних, оздоровчих навичок та навичок безпечної життєдіяльності. На кінець дошкільного періоду життя в дитини мають бути сформовані базові якості особистості: довільність, самостійність і відповідальність, креативність, ініціативність, свобода поведінки і безпечність, самосвідомість, самоствавлення, самооцінка.

Базові уявлення про здоров'я. Дефініції

- Уявлення про здорову дитину, що розуміється як ідеальний еталон і практично досяжна норма дитячого розвитку (за В.Т. Кудрявцевим);
- Здорова дитина розглядається як цілісний тілесно-духовний організм;
- Оздоровлення трактується не як сукупність лікувально-профілактичних заходів, а як форма розвитку, розширення психофізіологічних можливостей дітей;
- Утвердження принципу єдності розвиваючої (освітньої) і оздоровчої роботи з дітьми.

Вікові особливості фізичного розвитку дитини раннього віку

1. На *третьому році життя* триває доволі інтенсивне наростання маси тіла і ріст дитячого організму.

Вдосконалюється діяльність усіх органів, унаслідок чого дитина стає фізично витривалішою. Відбувається подальший розвиток вищої нервової системи - підвищується її працездатність, що забезпечує активне неспання дитини (до 6-6,5 год).

2. Збільшується витривалість кіркових клітин; дитина вже може займатися однією й тією самою справою значно довше. Підвищується регульовальна роль кори головного мозку, дитина може подекуди стримуватися, не плакати. Умовно рефлексорні зв'язки формуються значно швидше.

3. Відбувається подальший розвиток гальмівних процесів. Внаслідок значно більшої рухливості нервових процесів легше відбувається пристосування дитини до різних змін і нових умов життя. Діти, які прийшли в дошкільний навчальний заклад у віці старше 2 років, порівняно швидше звикають до нового режиму і загального устрою життя установи, ніж малюки другого року життя.

4. Проте і в цьому віці дитина швидко стомлюється від одноманітних дій і рухів. Вона легко збуджується. Малюкові ще важко швидко переключатися з одного виду діяльності на інший. Порівняно швидко формуються звички, але вони ще нестійкі, вимагають підкріплення.

5. Упродовж третього року життя поліпшується якість загальних рухів (ходьба, біг, лазіння, кидання). Кроки під час ходьби стають більш рівномірними, координованими, поступово зникають зайві рухи. Дитина може легко пройти по обмеженій поверхні, змінювати темп ходьби за звуковим сигналом, під музику пришвидшувати, сповільнювати рух або відразу зупинятись, а також влучати м'ячем у ціль тощо.

6. На третьому році життя вдосконалюються і рухи рук - у процесі правильного виховання дитина майже самостійно може одягнутися, роздягнутися, вмитися; опановує тонкі рухи кисті рук і пальців; володіє олівцем, застібає ґудзики, запускає дзиґу тощо.

Збереження і зміцнення здоров'я дитини раннього віку. Завдання:

- спрямовувати роботу на забезпечення охорони життя дітей, збереження і зміцнення їхнього здоров'я, запобігання психічної та фізичної перевтоми;
- продовжувати формувати елементарні культурно-гігієнічні навички, привчати стежити за чистотою та охайністю зовнішнього вигляду, формувати культуру поведінки під час прийому їжі;

- ознайомлювати з елементарними правилами безпечної поведінки, формувати волюві зусилля під час виконання рухових дій, наполегливість у подоланні страху, розвиток відчуття обережності під час рухової діяльності;
- виховувати інтерес до оздоровчих процедур, стимулювати бажання брати в них участь (загартовування, виконання вправ, прогулянки на свіжому повітрі в будь-яку пору року тощо);
- сприяти усвідомленню значення для здоров'я людини всіх оздоровчих заходів

Сенсомоторика

- **Етимологія.** від лат. *sensus* - почуття, відчуття + *motor* - двигун.
- **Категорія.** Взаємокоординація сенсорних і моторних компонентів діяльності.
- **Специфіка.** Сприйняття сенсорної інформації призводить до запуску тих чи інших рухів, а ті, в свою чергу, служать для регуляції, контролю або корекції сенсорної інформації. В якості основного сенсомоторного механізму виступає рефлекторне кільце.

(Психологічний словник. І.М. Кондаков. 2000).

Урунтаева Г.А. виокремлює три періоди сенсомоторного розвитку:

1) В дитинстві - вищі аналізатори - зір, слух - випереджають розвиток руки, як органу дотику і органу руху, що забезпечує формування всіх основних форм поведінки дитини, а значить, визначає провідне значення в цьому процесі.

Особливості сенсомоторного розвитку в дитячому віці:

- Складається акт розглядання предметів;
- Формується хапання, приводячи до розвитку руки, як органу дотику і органу руху;
- Встановлюються зорово-рухові координації, що сприяє переходу до маніпулювання, в якому зір керує рухом руки;
- Встановлюються диференційовані взаємозв'язки між зоровим сприйняттям предмета, дією з ним і його назвою дорослим.

2) В ранньому дитинстві - сприйняття і зорово-рухові дії залишаються дуже недосконалими.

Види сенсорного сприймання:

Особливості сенсомоторного розвитку в ранньому дитинстві:

- Складається новий тип зовнішніх орієнтованих дій - примірювання, а пізніше - зорове співвіднесення предметів за їх ознаками;
- Виникає уявлення про властивості предметів;
- Освоєння властивостей предметів визначається їх значимістю у практичній діяльності.
- Найважливішою відмінною рисою сприйняття дітей 3-7 років виступає той факт, що, поєднуючи в собі досвід інших видів орієнтовною діяльності, зорове сприйняття стає одним з провідних

- **Рівень розвитку сенсомоторики** - один з показників інтелектуальної готовності до шкільного навчання.
- Зазвичай дитина, що має високий рівень розвитку сенсомоторики, вміє логічно міркувати, у неї досить розвинені пам'ять і увага, зв'язкова мова.
- У дошкільному віці важливо розвинути механізми, необхідні для оволодіння письмом, створити умови для накопичення дитиною сенсорного, рухового і практичного досвіду, розвитку навичок ручної вмілості.

Коло завдань сенсомоторного виховання:

1. Удосконалення рухових функцій (розвиток і вдосконалення загальної (великої) і ручної (дрібної) моторики, формування графомоторних навичок.
2. Тактильно-рухове сприйняття.
3. Розвиток слухового сприйняття.
4. Розвиток зорового сприйняття.
5. Сприйняття форми, величини, кольору.
6. Сприйняття особливих властивостей предметів (смак, запах, вага).
7. Сприйняття простору і часу.

Вітчизняна наука виділяє два основних сенсомоторних методу - обстеження і порівняння.

- **Обстеження** - спеціально організоване сприйняття предмета (об'єкта) з метою використання його результатів в будь-якої практичної діяльності.
- **Порівняння** - це і дидактичний метод, і одночасно розумова операція, за допомогою якої встановлюються риси подібності та відмінності між предметами (об'єктами) і явищами. Порівняння може йти шляхом зіставлення предметів або їх частин, шляхом накладення предметів один на одного або додатком предметів один до одного, обмацування, угруповання за кольором, формою або іншими ознаками навколо зразків-еталонів, а також шляхом послідовного огляду і опису виділених ознак предмета, способом виконання планомірних дій.
- В ході обстеження відбувається нібито переклад властивостей сприйманого об'єкта на знайому дитині мову, якою є система сенсорних еталонів. Ознайомлення з ними і способами їх використання займає основне місце в сенсомоторному розвитку дитини.

Роль вихователя в основному складається в розкритті дітям тих сторін явищ, які можуть залишитися непоміченими, виробленні ставлення дітей до цих явищ та у створенні активного освітнього середовища, яке сприятиме розвитку координації, вдосконаленню рухових навичок і освоєнню сенсорних еталонів. Численні дослідження (Л.А. Венгер, Е.Г. Пилюгіна і ін.) доводять, що перш за все це:

- дії з предметами (добір предметів до пари та ін.);
- продуктивні дії (найпростіші споруди з кубиків та ін.);
- вправи і дидактичні ігри.

У сучасній системі сенсомоторного виховання певне місце відводиться заняттям, які проводяться у формі організованих дидактичних ігор. ***На заняттях такого роду сенсорні і рухові завдання вихователь ставить перед дітьми в ігровій формі, пов'язує з грою.*** Розвиток сприйняття і уявлень дитини, засвоєння знань і формування умінь відбувається в ході цікавих ігрових дій.

Класифікація ігор для сенсомоторного розвитку

- **Сенсорні ігри.** Ці ігри дають досвід роботи з найрізноманітнішими матеріалами: піском, глиною, папером. Вони сприяють розвитку сенсорної системи: зору, смаку, нюху, слуху, температурної чутливості. Всі органи, дані нам природою, повинні працювати, а для цього їм необхідна «їжа».
- **Моторні гри (біг, стрибки, лазіння).** Не всім батькам і вихователям подобається, коли дитина бігає по кімнаті, залазить на високі предмети. Безумовно, перш за все треба подумати про безпеку дитини, але не варто забороняти їй активно рухатися.

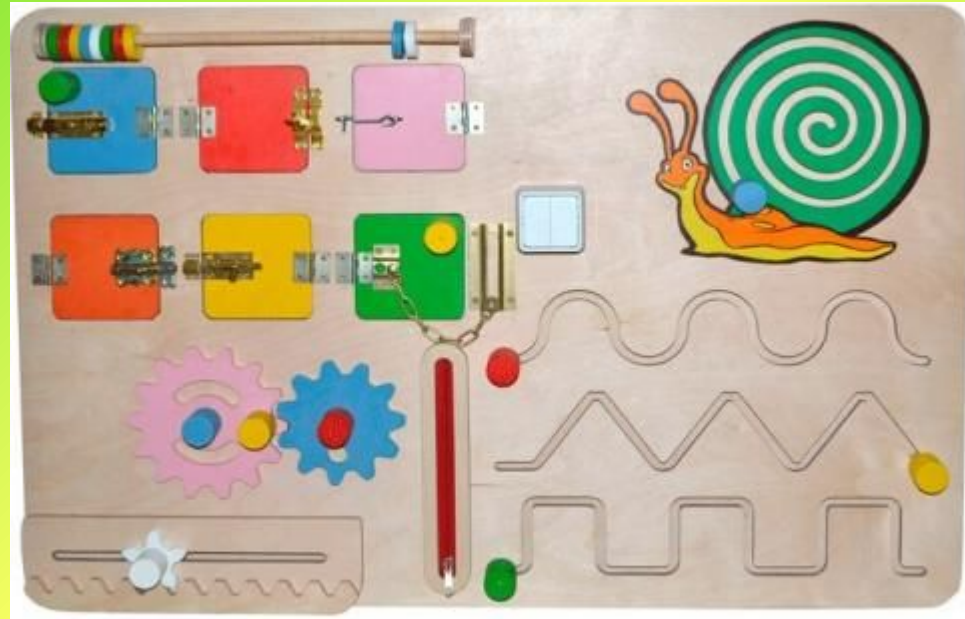
- **Завдання педагогів у ЗДО** полягає в організації ігрового простору для дітей, насиченні його такими предметами, іграшками, граючи з якими малюк розвиває рух, вчиться розуміти їх властивості - величину, форму, а потім колір, так як правильно підібраний дидактичний матеріал, іграшки привертають увагу малюка до властивостей предметів.
- Гармонійність поєднання різноманітних форм, розмірів, фактури, кольорової гами предметів, природні якості природних матеріалів не тільки дозволяють дітям освоїти нові відчуття, але і створюють особливий емоційний настрій.

- Для розвитку ручної вмілості, а так само дитячої творчості, артистизму у дітей використовуються різні види інсценування, в яких беруть участь всі діти. Ігри, що нагадують театральні вистави, вимагають кропіткої спільної роботи дітей і дорослих: пальчиковий театр, «Театр рукавичок», театр тіней і т.д. У цих інсценуваннях (де діють пальці і руки) великі можливості для розвитку ручної спритності, рухів кисті і пальців рук, вмілості, точності, виразності рухів і розвитку мови.
- **В сучасних ЗДО є кімната сенсорного розвитку.** Це оточення, яке складається з різного роду стимуляторів (проектори, світлові трубки, фіброоптичні волокна, сухі басейни, м'яке покриття, розвантажувальні сидіння, генератори запахів, спеціальна музика і т.д.), це місце, де все дзюрчить, звучить, переливається, вабить, і впливає на всі органи чуття людини.

Різноманітна предметна діяльність, що поєднується в тому числі з навичками самообслуговування, - також сприяє розвитку дрібної моторики:

- малювання пальцями, кистю, шматочком вати і т. ін. ;
- ліплення з глини, пластиліну, тіста;
- Ігри з великою та дрібною мозаїкою, конструктором;
- застібання і розстібання гудзиків;
- всілякі шнурівки;
- нанизування кілець на тасьму;
- вирізання
- аплікація з різного матеріалу (папір, тканину, пух, вата, фольга);
- конструювання з паперу
- сортування дрібних предметів (камінці, гудзики, жолуді, намистинки, крупи, черепашки), різних за розміром, формою, матеріалу.
- використання масажних м'ячів
- «Кулькові» ванни»
- «Відчутні ванни»
- тактильні панно
- Бізіборди
- «Сенсорна стежка для ніг»
- самомасаж
- Ігри з водою, піском
- дидактичні ігри
- рухливі ігри

- Бізборд - розвиваюча дошка для дітей, яка містить багато різних кнопочок, замків, клямочок, пріщепочек та інших предметів, які могли б зацікавити малюка в будинку. Розвиває кмітливість, дрібну моторику, і займає дитину!

- Набір світлових сенсорних іграшок забезпечує стимуляцію візуальної, тактильної і аудіальної систем. Використовується для наповнення сенсорних кімнат, темного будиночка або темної барлоги. Всі іграшки світяться в темряві різними кольорами, розвивають маніпуляційні вмін

Сенсорна кімната в ЗДО

Сенсорний басейн

Отже, для сенсомоторного розвитку необхідно керівництво з боку дорослого, який включає дитину в діяльність і формує дію і сприйняття:

- дорослий виділяє еталони словом; слово узагальнює, тобто вносить те, що дає чуттєвий досвід, і що сама дитина не може виокремити в предметі, явищі;
- він вчить обстежувати об'єкт по-різному в залежності від цілей обстеження і самих обстежуваних якостей.

- ✓ Освоюючи під керівництвом дорослих еталонні значення якостей на основі попереднього власного сенсорного досвіду, дитина піднімається на новий, більш високий рівень знань - узагальнених, систематизованих.
- ✓ Знання еталонів дозволяє дитині аналізувати дійсність, самостійно бачити знайоме в незнайомому і виділяти особливості незнайомого, накопичувати новий сенсорний і руховий досвід. Дитина стає більш самостійною в пізнанні і діяльності.

Японія, ясла:

Всі ігрові дії з дітьми на долівці

Спочатку дітей навчають їсти руками.

Традиційно
у 2 році вже
їдять
паличками.

«Я граю з мамою» у вихідні:

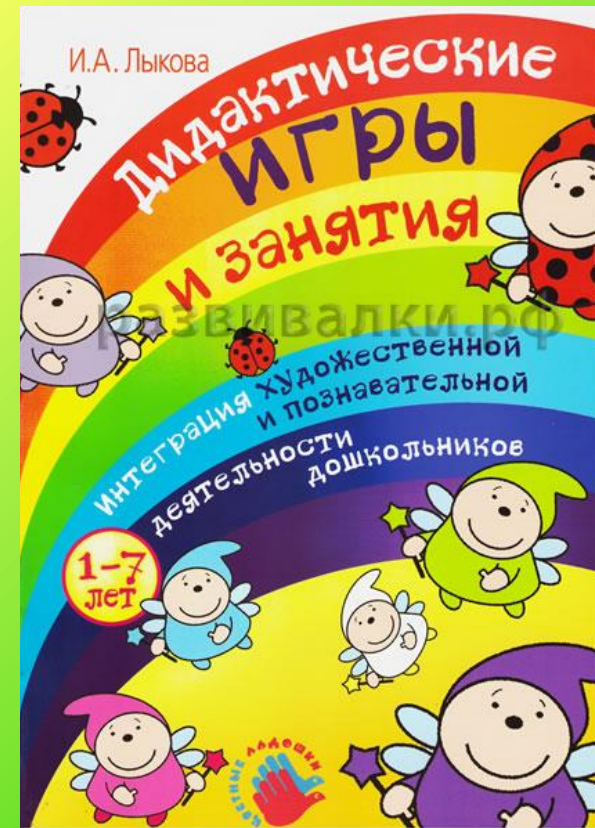
Використання дидактичних ігор у роботі з дітьми

Література

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНЯТ

- 35 розгорнутих конспектів занять
- Програма для роботи практичного психолога
- Експрес-діагностика сенсорних здібностей
- Ігри та ігрові вправи
- Робота з батьками та педагогами

ДОПОМІЖНІ
МАТЕРІАЛИ

ЕЛЕКТРОННИЙ
БЕЗКОШТОВНИЙ
ДОДАТОК

Ранній вік

ВИХОВАТЕЛЮ

ДНЗ

Дошкільний
навчальний заклад

О. С. ТАРАСОВА

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

- Орієнтовні конспекти занять
- Дидактичні ігри
- Розвивальні ігри
- Розвивальні модулі
- Художнє слово

ОСНОВА
НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР

Дошкільна освіта

М. Л. Кривоніс
О. Л. Дроботій
В. М. Ачкасова

Сенсорний розвиток дошкільнят

3–4 роки

- Діагностика сенсорного розвитку дітей
- Застосування на практиці методики М. Монтесорі
- Розгорнуті конспекти занять
- Інноваційні методи роботи з педагогами й батьками
- Технологічні картки

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Полный курс
упражнений

Я развиваюсь

3/6 лет

с Montessori

Упражнения для сенсорного развития по методике
Монтеessori

От лучших французских педагогов!

Мари Киршнер
Николь Мобер

Використані джерела:

- <http://guselki.68edu.ru/svedeniya/metodika/metodbox/16/188-sensor.html>
- https://mdou231.edu.yar.ru/konsultatsii_spetsialistov/